

Darowizny, testamenty, spadki

■ prawidłowe zapisy ■ przykładowe wzory

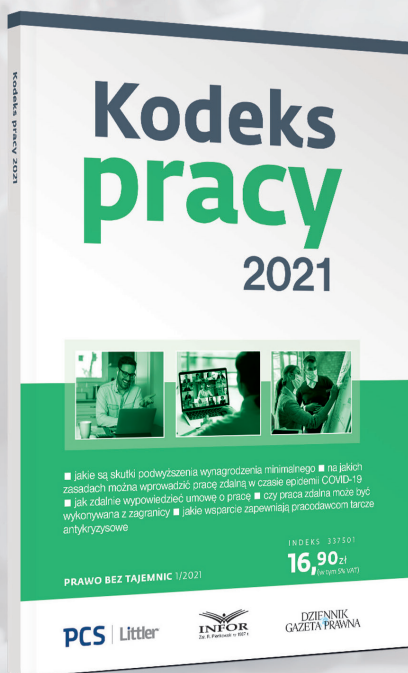
■ jak prawidłowo sporządzić testament ■ jak sprawdzić, czy zmarły miał długi ■ kiedy można nie płacić podatku od spadku ■ jak przekazać darowiznę ■ na czym polega zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem

INDEKS 282774

14,90 zł
(w tym VAT)

PRAWO NA CO DZIEŃ 1/2021

WAŻNE ZMIANY W PRAWIE PRACY 2021

Z publikacji dowiesz się m.in.:

- jakie są skutki podwyższenia wynagrodzenia minimalnego,
- na jakich zasadach można wprowadzić pracę zdalną w czasie epidemii COVID-19,
- jak zdalnie wypowiedzieć umowę o pracę,
- czy praca zdalna może być wykonywana z zagranicy,
- z jakich form wsparcia mogą skorzystać pracodawcy w związku z epidemią,
- kiedy można składać wnioski o dofinansowanie wynagrodzeń.

KUP w kiosku lub ZAMÓW: sklep.infor.pl

Darowizny, testamenty, spadki

■ prawidłowe zapisy ■ przykładowe wzory

■ jak prawidłowo sporządzić testament ■ jak sprawdzić,
czy zmarły miał długi ■ kiedy można nie płacić podatku
od spadku ■ jak przekazać darowiznę ■ na czym polega
zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem

DZIENNIK GAZETA PRAWNA

Adres redakcji: 01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72,
www.infor.pl

Autor: Eliza Jamborska

Redaktor merytoryczny: Radosław Stępień

Korekta: Elżbieta Marszałik

Projekt graficzny okładki: Kinga Pisarczyk, Marcin Oleksiuk

DTP: Edyta Wojtecka

Biuro Obsługi Klienta: 01-042 Warszawa, ul. Okopowa 58/72
tel. 22 761 31 27, 801 626 666, e-mail: bok@infor.pl

© Copyright by INFOR PL S.A.

Wydanie I/2021, luty 2021 r.

ISBN 978-83-8137-930-4

Spis treści

Wstęp	9
1 Zasady dziedziczenia	13
Masa spadkowa	14
Dziedziczenie gospodarstw rolnych	17
Długi spadkowe	18
Spadek a koszty pogrzebu	20
Odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe	20
Brak odpowiedzialności za niezapłacone mandaty	22
2 Dziedziczenie z ustawy	23
Małżonek i dzieci	23
Małżonek i rodzice	24
Rodzeństwo	24
Dziadkowie	25
Pasierbowie	27
Przysposobieni	28
Przysposobienie pełne	28
Przysposobienie niepełne	29
Dziedziczenie w rodzinie zastępczej	30
Skutki rozwodu i separacji	30
Dziedziczenie w związkach partnerskich	32
3 Testamenty	33
Wykluczenie testamentów wspólnych	33
Odwołanie testamentu	34
Zdolność testowania	35
Działanie w błędzie i pod przymusem	36
Rodzaje testamentów	37
Testament własnoręczny	37
Tylko odręczne pismo testatora	38
Podpis testatora	38

Data na testamencie	39
Testament notarialny	40
Akt poza kancelarią	41
Koszty notarialne	41
Notarialny rejestr testamentów	42
Rejestracja testamentu	42
Tylko u notariusza	43
Bez informacji o spadkobiercach	44
Testament urzędowy	44
W obecności wójta	44
Skutki błędów urzędnika	46
Kto może być świadkiem	46
Sporządzenie protokołu	47
Opłata urzędowa	47
Testament ustny	48
Obawa rychłej śmierci	48
Inne okoliczności	48
Ustne oświadczenie	49
Świadkowie testamentu	50
Spisanie oświadczenia	50
Postępowanie przed sądem	51
Testament podróżny	51
Testament wojskowy	52
Utrata mocy testamentu szczególnego	54
Dodatkowe postanowienia testamentowe	54
Skutki zawarcia warunku i terminu	55
Podstawienie i przyrost	56
Udziały w spadku	57
Zapis zwykły	58
Wymogi stawiane zapisobiercy	58
Wykonanie zapisu	59
Zapis windykacyjny	60
Tylko u notariusza	60
Zapisobierca windykacyjny	60
Przedmiot zapisu	61

Polecenie	63
Wykonawca testamentu	64
Zachówek	66
Uprawnieni do zachowku	66
Wysokość świadczenia	67
Obliczanie zachowku	67
Uzupełnienie zachowku	69
Wydzielniczenie	70

4 Odpowiedzialność za długi spadkowe	73
Proste przyjęcie spadku	73
Przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza	73
Spis i wykaz inwentarza	74
Splata długów	75
Odrzucenie spadku	75
Oświadczenia spadkobiercy	76
Reprezentacja małoletnich	77
Wady oświadczenia woli	78
Pokrzywdzenie wierzyciela	80
Zrzeczenie się dziedziczenia	80

5 Postępowanie spadkowe	83
Postępowanie przed sądem	83
Ogłoszenie testamentu	84
Stwierdzenie nabycia spadku	84
Poświadczenie dziedziczenia u notariusza	88
Podział majątku spadkowego	89
Dział sądowy	90
Dział umowny	90
Ustalanie schedy	91

6 Fałszywe testamenty i skutki ich użycia	97
Fałszerstwo dokumentu	97
Podżeganie do podrobienia	98
Konsekwencje karne	99
Niwelowanie testamentu	100

Stwierdzenie niegodności dziedziczenia	101
Skutki w prawie spadkowym	102

7 Nowe zasady prowadzenia małych firm po śmierci przedsiębiorcy

Trudności po śmierci przedsiębiorcy	104
Instytucja zarządcy sukcesyjnego	104
Powołanie zarządcy	105
Uprawnienia spadkobierców	106
Dwa miesiące na powołanie	107
Przedsiębiorstwo w spadku	107
Status zarządcy	108
Tymczasowy przedstawiciel	108
Podział zysków	109
Ciągłość zawartych umów	110
Odpowiedzialność za zobowiązania	110
Zachowanie ciągłości umów pracowniczych	111
Wgląd do rachunku bankowego	112
Ustanie zarządu sukcesyjnego	112
Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego	112

8 Podatek od spadków

Obowiązek podatkowy	115
Grupy podatkowe	117
Kwoty wolne od podatku	117
Obliczanie podatku	117
Zwolnienia dla najbliższej rodziny	119
Zwolnienie dla osób przebywających w rodzinach zastępczych lub placówkach opiekuńczych	120
Zwolnienia przedmiotowe	120
Przywileje dziedziczących firmy	121
Ulga mieszkaniowa	122
Obliczenie powierzchni użytkowej nieruchomości	123

9 Szybsza sprzedaż odziedziczonych mieszkań bez podatku

Długie oczekiwanie	125
Nie liczy się data spadkobrania	125
Doliczanie terminu	126

10	Dyspozycja środkami zgromadzonymi na rachunku bankowym	127
	Zwrot kosztów pogrzebu	127
	Limit wypłaty	128
	Wyjątek w prawie spadkowym	129
	Zwrot emerytury ZUS	130
	Dyspozycja wkładem na wypadek śmierci	130
	Tylko najbliższa rodzina	131
	Ustawowy limit wypłaty	131
	Powiadomienie bliskich	133
	Poszukiwanie rachunków bankowych po śmierci ich posiadacza	133
	Centralna informacja o rachunkach	133
	W dowolnej placówce	134
	Postępowanie z uszpienymi rachunkami	135
	Pieniądze dla gminy	136
11	Umowa darowizny	143
	Forma umowy	144
	Uprawnienia i obowiązki stron	144
	Odwołanie darowizny	146
	Odwołanie darowizny niewykonanej	146
	Odwołanie darowizny wykonanej	147
	Skutki przebaczenia	149
12	Umowa o dożywocie	151
	Treść umowy	151
	Zakres świadczeń	151
	Dożywocie na rzecz bliskich	153
	Forma umowy	153
	Dożywocie osobiste	154
	Zamiana na dożywotnią rentę	155
	Rozwiązanie umowy	156

Wstęp

Po odejściu bliskiej osoby następuje szczególnie trudny czas, który wiąże się nierzadko z koniecznością porządkowania spraw majątkowych. Pod pojęciem spadku kryje się nie tylko majątek, który zyskują powołani do dziedziczenia członkowie rodziny i przyjaciele, lecz także długi zmarłego. Dlatego wielu spadkobierców obawia się przyjąć spadek. Dylematy powstają zwłaszcza wtedy, gdy spadkodawca za życia zaciągnął kredyt na mieszkanie, pożyczkę w banku albo prowadził firmę osiągającą niezbyt dobre wyniki finansowe.

Począwszy od 1 stycznia 2019 r., zdecydowana część właścicieli odziedziczonych mieszkań lub działek nie musi czekać 5 lat, by sprzedać je i uniknąć obowiązku zapłaty podatku. Zmienione przepisy podatkowe wprowadzają nowy sposób obliczania okresu, po upływie którego można zbyć nieruchomość bez konsekwencji podatkowych. Pięcioletni okres, po upływie którego można sprzedać nieruchomość bez konieczności zapłaty podatku dochodowego, liczy się teraz od daty jej nabycia lub wybudowania przez spadkodawcę, a nie od dnia jego śmierci.

Z dniem 27 października 2020 r. osoby, które przebywają lub przebywały w rodzinie zastępczej, w rodzinnym domu dziecka, w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej, uważane są za zstępnych w rozumieniu ustawy o podatku od spadków i darowizn, a odpowiednio osoby tworzące rodzinę zastępczą, prowadzące rodzinny dom dziecka lub pracujące z dziećmi w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej – za ich wstępnych. Dzięki takiemu rozwiązaniu będą mogli skorzystać ze zwolnienia podatkowego od spadków i darowizn na takich samych zasadach jak dzieci i ich biologiczni rodzice.

Od 25 listopada 2018 r. obowiązuje ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw. Regulacje prawne zawarte w tej ustawie pozwalają na zachowanie ciągłości funkcjonowania mniejszych, rodzin-

nych firm po śmierci przedsiębiorcy. Przewidują, że pozostawionym w spadku biznesem może od razu kierować wskazana przez zmarłego osoba. Do czasu zakończenia procedur spadkowych firma może funkcjonować w obrocie prawnym, zatrudniać pracowników i realizować wcześniej zawarte kontrakty. Znowelizowane przepisy umożliwiają zapewnienie tymczasowego wykonywania praw z udziału w przedsiębiorstwie małżonka przedsiębiorcy po jego śmierci poprzez ustanowienie tymczasowego przedstawiciela, a także pozwalają na przejęcie przez nabywcę przedsiębiorstwa koncesji, zezwoleń, licencji oraz pozwoleń związanych z wykonywaną przez zmarłego przedsiębiorcę działalnością gospodarczą.

Nie każdy zdaje sobie sprawę, że od 18 października 2015 r. prawo lepiej chroni przed niespodziewaną odpowiedzialnością za długi zmarłego. Spadkobierca, który w ciągu 6 miesięcy nie złoży odpowiedniego oświadczenia, jest uznawany za przyjmującego spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Wiąże się to z ograniczeniem odpowiedzialności spadkobiercy za zobowiązania zmarłego do wartości otrzymanego po nim majątku. Wcześniej spadkobierca, który nie wypowiedział się na temat sposobu przyjęcia spadku, przyjmował go ze wszystkimi długami zmarłego.

Problemy pojawiają się często przy podziale spadku. Rodzina zmarłego nie jest w stanie określić, komu, w jakiej części i na jakich zasadach ma on przyspaść. Wiele osób nie zdaje sobie na przykład sprawy z tego, że mogą domagać się części majątku, nawet gdy nie zostali uwzględnieni w testamencie. Instytucja zachowku pozwala niektórym z krewnych na domaganie się od nabywców majątku spadkodawcy spłaty równej nawet 2/3 udziału spadkowego.

W ostatnich latach, dzięki wprowadzeniu nowoczesnych rozwiązań informatycznych, łatwiej jest zlokalizować testament i majątek pozostawiony przez zmarłego. Spadkodawcy mogą poprosić notariusza o wpisanie sporządzonego przez nich dokumentu do Notarialnego Rejestru Testamentów (NORT). Widniejące w nim testamenty mogą w szybki i prosty sposób zostać odnalezione przez osoby zainteresowane spadkiem. Prawomocne postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku i notarialne akty poświadczenia dziedziczenia są z kolei wpisywane do Rejestru Spadkowego. Informacje z rejestru może bezpłatnie uzyskać każdy obywatel.

W dowolnej placówce banku lub SKOK-u można teraz uzyskać informację o rachunkach pozostawionych przez spadkodawcę. Obowiązujące od 1 lipca 2016 r. zmiany w prawie bankowym uregulowały jednoznacznie problem tzw. uśpionych rachunków, o których istnieniu nie wiedzieli często bliscy zmarłego, ułatwiając dostęp do istotnych informacji o zasobach pieniężnych pozostawionych na kontach, co w konsekwencji ograniczyło kłopoty z odzyskaniem tego rodzaju spadku.

O tym, co stanie się po śmierci ze zgromadzonym majątkiem, decyduje przede wszystkim jego właściciel. Aby mieć wpływ na to, kto i w jakiej części będzie po nim dziedziczył, powinien sporządzić ważny testament, w którym może zawrzeć odpowiednie zapisy i polecenia, a także wydziedziczyć tych bliskich, którzy – jego zdaniem – nie powinni z ważnych powodów otrzymać żadnego przysporzenia. Testament może zostać sporządzony w różnych formach, ale każda z nich musi spełniać wymogi określone w prawie spadkowym. W przeciwnym razie dokument może okazać się nieważny. Wtedy o sposobie podziału masy spadkowej zdecydują przepisy, a nie autor testamentu.

Zasady dziedziczenia

Spadkobiercą lub ich grono może wskazać sam spadkodawca, pod warunkiem że pozostawi po sobie testament. Jest to najczęściej dokument zawierający rozporządzenia poszczególnymi składnikami majątku na rzecz konkretnych osób. Po śmierci testatora osoba, u której znajduje się testament, ma obowiązek złożyć go w sądzie spadku, o ile wcześniej nie złożyła go już u notariusza. Sąd albo notariusz następnie otwiera i ogłasza testament, gdy ma dowód śmierci spadkodawcy (np. akt zgonu).

Jeżeli zmarły nie pozostawił po sobie testamentu, okazał się on nieważny albo powołani w testamencie spadkobiercy nie mogą lub nie chcą dziedziczyć, to majątek po zmarłym jest rozdzielany na zasadzie dziedziczenia ustawowego. Wtedy o osobach powoła-

nych do spadku i wielkości przypadającego im udziału decydują przepisy Kodeksu cywilnego (k.c.).

Krąg osób powołanych do spadku ustala się z chwilą śmierci spadkodawcy (jest to moment otwarcia spadku). Według tej daty określa się spadkobierców zmarłego, skład spadku i osoby uprawnione do zachowku. Miejsce zgonu spadkodawcy nie ma natomiast żadnego znaczenia i nie ma wpływu na żadną z instytucji określonych w prawie spadkowym.

Spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku. Odbywa się to z mocy prawa i to niezależnie od tego, czy dochodzi do dziedziczenia ustawowego, czy testamentowego. W tym momencie dochodzi do dziedziczenia, a więc wejścia w prawa i obowiązki majątkowe po

PRZYKŁAD 1

Dziedziczenie przez dziecko poczęte

Monika i Rafał Z. zdecydowali się na dziecko, kiedy Rafał Z. był już nieuleczalnie chory. Ojciec zmarł, jeszcze zanim narodził się ich jedyny potomek. Czy rodzina zmarłego może odsunąć dziecko od spadku?

Matka dziecka niepotrzebnie się obawia – domniemanie ojcostwa w takim przypadku chroni dziecko. Jeżeli urodzi się ono w czasie trwania małżeństwa albo przed upływem 300 dni od jego ustania lub unieważnienia, domniemywa się, że pochodzi ono od męża matki. Ważne, aby dziecko było poczęte w chwili otwarcia spadku.

zmarłym. Dzieje się to niezależnie od woli i wiedzy spadkobiercy. Nabycie spadku na skutek jego otwarcia ma na początku charakter tymczasowy, gdyż spadkobierca może w przewidzianym ustawą terminie spadek odrzucić.

Dziedziczyć może osoba fizyczna żyjąca w chwili otwarcia spadku, funkcjonująca w tym momencie osoba prawna, a także dziecko poczęte, o ile urodzi się żywe. Spadkobiercą może być również fundacja ustanowiona w testamencie przez spadkodawcę. Warunkiem jest wpisanie jej do urzędowego rejestru w ciągu 2 lat od ogłoszenia testamentu. Nie może być spadkobiercą osoba fizyczna, która nie żyje w chwili otwarcia spadku, ani osoba prawna, która w tym czasie nie istnieje.

Masa spadkowa

W pierwszej kolejności warto dowiedzieć się, co wchodzi w skład spadku – co

można, a czego nie można odziedziczyć po zmarłym. Spadek to nie tylko posiadająca postać fizyczną majątek pozostawiony przez zmarłego, taki jak samochód, mieszkanie czy kolekcja monet. Zgodnie z Kodeksem cywilnym, jest to ogół praw i obowiązków, które należały do spadkodawcy w chwili jego śmierci (m.in. prawo własności rzeczy, majątkowe prawa autorskie, wierzytelności, prawo pierwokupu, prawo do odszkodowania).

Prawo lub obowiązek wejdą do spadku po zmarłym, jeżeli będą miały charakter majątkowy, nie są ściśle związane z osobą zmarłego i nie przechodzą na inne osoby bez względu na to, czy są one spadkobiercami.

Do spadku wchodzi przede wszystkim następujące prawa majątkowe:

- ✓ **własność** – podstawowe prawo rzeczowe pozwalające właścicielowi korzystać z rzeczy i rozporządzać nią z wyłączeniem innych osób. Jej przed-

PRZYKŁAD 2

Zasiedzenie nieruchomości przez spadkobiercę

Henryk K. przez 29 lat uprawiał pole, które kupił od sąsiada bez umowy notarialnej. Nie mógł formalnie stać się jego właścicielem, gdyż za życia sprzedającego nie zdążył zawrzeć umowy w przepisanej prawem formie. Zamierzał więc nabyć własność gruntu przez jego zasiedzenie w dobrej wierze. Sam zmarł jednak przed upływem 30 lat od daty wejścia w samoistne posiadanie nieruchomości. Teraz syn Henryka K., który uzyskał prawo do posiadania nieruchomości w drodze dziedziczenia, może doliczyć do czasu zasiedzenia okres, przez który grunt posiadał jego ojciec.